

58. Perjantaina 15 päivänä syyskuuta 1995

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

- 1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 1441
- 2) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali 1442
- 3) Suomen Pankin tilintarkastajien täydennysvaali ”

Lähetekeskustelu

- 4) Lakialoite laiksi työsopimuslain muuttamisesta ”
- Lakialoite 21/1995 vp (Vehkaoja ym.)
- 5) Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 19 §:n muuttamisesta 1446
- Lakialoite 22/1995 vp (Vehkaoja ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Ala-Harja, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Ihamäki, Jansson, Juhantalo, Jääteenmäki, Kantalainen, Karhunen, Kempainen, Kiljunen, Koistinen, Koski M., Lehtosaari, Leppänen P., Linnainmaa, Norrback, Partanen, Pehkonen, Penttilä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Polvi, Prusti, Rajamäki, Taina, Tennilä, Törnqvist, Viitamies, Viitanen ja Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kiljunen, Väistö ja Pietikäinen S.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Linnainmaa ja Taina sekä yksityisasioiden takia edustajat Aho, Ala-Harja, Hurskainen, Ihamäki, Jansson, Juhantalo, Kantalainen, Kempainen, Koistinen, M. Koski, P. Leppänen, Partanen, Pehkonen, Penttilä, Polvi, Prusti, Rajamäki, Tennilä, Törnqvist ja Virtanen.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 77—95.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunta kokoontuu tänään kello 14.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun valtiovarain-, liikenne-, sivistys-, työasiain- ja ympäristövaliokuntien täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti

jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

valtiovarainvaliokunnan varajäseneksi ed. Ihamäki,

liikennevaliokunnan jäseneksi ed. Itälä,
sivistysvaliokunnan varajäseneksi ed. R. Korhonen,

työasiainvaliokunnan jäseneksi ed. Ihamäki ja
ympäristövaliokunnan varajäseneksi ed. M. Markkula.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 2) asiana on Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtuuskunnan varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan varajäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Isohookana-Asunmaa.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Suomen Pankin tilintarkastajien täydennysvaali

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 3) asiana on Suomen Pankin tilintarkastajien täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Suomen Pankin varatilintarkastajaksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että Suomen Pankin varatilintarkastajaksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Luhtanen.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Lakialoite laiksi työ sopimuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 21/1995 vp (Vehkaoja ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Työvoiman vuokraus on viimeisten vuosien aikana voimakkaasti lisääntynyt. Vuokraustoiminnan lähtökohtana on alun perin ollut välittää tilaajayritykselle tilapäistyövoimaa yrityksen ruuhkahuippujen tasaamiseen. Lisäksi työvoiman vuokrauksen tarkoituksena on ollut erityishenkilöstön palkkaaminen lyhytaikaisiin tilapäisiin työsuhteisiin. Kuitenkin jotkin vuokrafirmit pyrkivät tarkoituksellisesti siihen, että työntekijöiden eläkkeitä ja sosiaalietuuksia ei tarvitse maksaa. Näin ollen esimerkiksi vuokrafirma palkkaa työntekijän esimerkiksi ravintolaan, jossa kulloinkin tarvitaan työvoimaa. Työntekijän ja vuokrafirman välille syntyy työsuhte, jota tällainen vuokrafirma sitten pätkii keinotekoisesti kierrättämällä työntekijää omistamisessaan papefirmoissa.

Vuokrafirmit käyttävät hyväkseen lyhyitä työsuhteita koskevan lainsäädännön aukkoja. Tältä osinhan aloite liittyykin siihen laajaan keskusteluun, että sosiaaliturvalainsäädäntöme tulisi perata täysin läpi vastaamaan työmarkkinoilla tapahtuneita muutoksia, koska työsuhteet ovat yleisesti pätkiintyneet lyhyemmiksi.

Mutta vuokrafirmoista haluaisin sanoa, min-kälaisia lainsäädännön aukot tällä hetkellä esimerkiksi ovat. Eläkettä ei kerry alle kuukauden pituisesta työsuhteesta, ja esimerkiksi nopealla työsuhteiden katkaisemisella voi kiertää myös keikkatyöntekijän suojaksi säädetyn lain. Sen mukaan eläkettä kertyy jos työntekijä on kolmena peräkkäisenä kuukautena tehnyt samalle työnantajalle jonkin verran töitä, vähintään 20 tuntia kuukaudessa tai ansainnut vähintään 1 069 markkaa kuussa. Alle kuukauden pituisissa työsuhteissa työntekijä ei saa sairastumisen ajalta myöskään palkkaa. Vain yli 35 tunnin kuukausilta kertyy työntekijälle vuosilomakorvauksia. Lyhyissä työsuhteissa työntekijältä puuttuu irtisanomissuoja sekä oikeus äitiys- ja isyyslomaan ja hoitovapaaseen.

Niin kauan kuin meillä ei ole tiedossa, min-kälaisen muodon mahdolliset uudistukset täl-laisessa laajassa sosiaaliturvalainsäädännön lä-pikäynnissä tulee saamaan, pidän tarpeellisena sitä, että työsopimuslakia muutetaan sillä ta-valla, että tehdään selväksi, mikä on tervettä työvoiman vuokraamista ja mikä taas epä-tervettä, ja että epäterveestä työvoiman vuokra-uksesta, jonka tarkoituksena on siis lähinnä laistaa sosiaaliturvamaksuista ja työntekijöiden sosiaaliturvaetuuksista, tehdään rangaistava teko.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Käsiteltävänä oleva asia työvoiman vuokrauksesta on todella ajan-kohtainen. Kerron vähän henkilökohtaisista kokemuksista, kun aikoinaan työskentelin 1988 työvoimanvuokrausliikkeen työntekijänä Tu-russa. Se oli ravintola-alan työvoiman vuokra-usliike. Työpäivä yleensä alkoi niin, että kos-kaan et varmasti tiennyt, oletko töissä pelkäs-tään tämän päivän. Työsuhteen tulevaisuudesta ei tiennyt ollenkaan. Kun olit yhden päivän työsuhteen suorittanut, seuraavana päivänä sait yhden päivän palkan heti tuhlattavaksi. Eläke-oikeutta ei myöskään syntynyt eikä vuosiloma-oikeutta tietenkään, koska työsuhde kesti ai-noastaan yhden päivän. Työaika oli kerrallaan 3—5 tuntia, eli työntekijä oli ruuhkahuipun ta-soittajana. Siihen aikaan ravintola-alalla ansait-si lisävapapäiviä, kun oli säännöllinen työaika. Lisävapapäiviä ei lyhyistä työsuhteista synty-nyt.

Turussa toimi vuonna 1988 kaksi työvoiman-vuokrausliikettä, joissa työskenteli liki 900 vuok-rattavaa työntekijää. Jo tällöin työvoimanvuok-rausliikkeiden työntekijät, freelancet, vähensivät vakinaisten työntekijöitten työpaikkojen mää-rää. Kukaan ei myöskään kontrolloinut työvoi-man vuokrausliikkeitten toimintaa. Toiminta-funktio perusteltiin sillä, että työsuhteet ovat tila-päisiä, mutta todellisuudessa kävi niin, että sa-mat freelancet työskentelivät samoissa ravinto-loissa illasta ja kuukaudesta toiseen. Silloin kyse ei enää ollut tilapäisyydestä, kun siellä itse työsk-entelin.

Usein myöskään ammattitaitovaatimus ei ol-ut kovin korkea. Kuka vain, joka pystyi tarjo-tinta pitämään kädessä, pääsi freelancetyönt-ekijäksi. Tällöin ammattitaitoisten työntekijöit-ten tilanne oli hankala, koska he joutuivat oh-jaamaan ja neuvomaan näiden työntekijöiden toimintaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Koskinen, te voitte jatkaa puheenvuoroanne puhujakorok-keelta.

P u h u j a (korokkeelta): Minä jatkan näitä henkilökohtaisia kokemuksiani.

Koko ravintolaväen ammattietiikka kärsi tien-tenkin siitä, että ammattitaidottomat työntekijät työskentelivät ravintoloissa. Tietenkään tämä ei myöskään ollut ravintoloitsijan etu, koska muis-tetaan, että silloin 80-luvun loppupuolella ja 90-luvun alussa monet ravintolat kokivat konkurs-sin. Monta kertaa oli syynä juuri se, että oli palvelu kokonaan karsittu pois. Kaiken kaik-kiaan vakinaisen henkilökunnan työmäärä kas-voi, joka ravintoloissa oli.

Minä puhuin 80-luvun loppupuolen tilantees-ta. Tämä oli tällainen historiallinen katsaus ny-kypäivään asti. Eli epätyypilliset työsuhteet ovat kaiken kaikkiaan lisääntyneet maassamme, ja ravintola-alan työsuhteista noin 40 prosenttia on epätyypillisiä. Myös työvoiman vuokraus on muuttanut ilmettään. Se ei ole samanlaista, mitä se oli aikaisemmin. Tällä hetkellä Turussa on useita yrittäjiä, joiden yritysten toimenkuvaan kuuluu työvoiman vuokraus. Esimerkkinä ol-koon yrittäjä, jolla on 14 yritystä, ja joka yrityks-essä kaksi osakasta. Yritys on perustettu 15 000 markan pääomalla. Näitä nykyajan free-lanceja kierrätetään useiden firmojen kesken, ja palkanmaksaja saattaa muuttua useaan kertaan kolmen kuukauden aikana, joten pystytään kier-tämään työeläkelakia, vuosilomalakia ja sairas-lomaoikeutta. Työvoimanvuokrausliikkeiden palkkalistoilla on Turussa tällä hetkellä 1 500 työntekijää eli työntekijöiden määrä on noussut seitsemässä vuodessa 600 henkilöllä.

Nyt käsiteltävänä oleva lainmuutos on erit-täin tarpeellinen työntekijöiden sosiaaliturvan kannalta, mutta mietityttämään jää, kuka valvoo lain noudattamista.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Veh-kaojan puheenvuoron jälkeen. Olisin halunnut puuttua juuri samaan asiaan, johon ed. Koskinen puuttui puheensa loppuvaiheessa, eli on huo-mioitava se, että samalla vuokrausyrittäjällä voi olla useampia firmoja. On toteennäytetty, että vuokratyöntekijöitä kierrätetään saman omista-jan eri firmoilla ja täten vielä toisen kerran taval-laan kierretään lakia.

Tiedän, että asiaa on myös kyselty hotelli- ja ravintola-alan työntekijöiltä. Ymmärrän, että

juuri valmistuneet nuoret työntekijät eivät ehkä eniten valita tästä asiasta, koska eivät näe sitä tulevaisuutta, mikä on edessä, että eläke-etuudet ja sosiaaliturva eivät kerry siten kuin vakinaisessa työsuhteessa. Asia on vasta edessä, kun kysytään, kuka maksaa äitiysloman, kuka maksaa sairasajan palkan ja mahdollisesti eläkkeen.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja on erittäin tärkeään epäkohtaan puuttunut lakialoitteensa. Kysyin samaa asiaa viime kaudella valtioneuvoston kyselytunnilla. Tämä on saanut tosiaan aivan sairaita piirteitä. Paitsi että työntekijöissä tämä aiheuttaa turvattomuutta ja tietysti edun saamisten heikkoutta tulevaisuudessa, se myös vääristää kilpailua yrittäjien keskuudessa. Ne yrittäjät, jotka hoitavat kaikki velvoitteensa yhteiskuntaa kohtaan, kärsivät siitä, että meillä on rinnalla aivan sairasta kilpailua. Tähän tulee puuttua. Mutta tietenkin se edellyttää myös sitä, että tietynlaista joustavuutta haetaan niin sanotusti laillisin keinoin, samoin sitä, että välillisiin kustannuksiin työnantajien osalta todella rakenteellisesti puututaan.

Ed. Tarkka: Arvoisa puhemies! Työvoiman vuokraus on yleistynyt sen takia, että työsuhteeseen liittyy niin paljon hallinnollista byrokratiaa, hallinnollisia kustannusriskejä ja työehtosopimusjuristeriaa. Siitä syntyneiden epäkohtien korjaamiseksi olisi luonnollisempaa yksinkertaistaa perusrakennetta, jolla työsuhteita hallinnoidaan ja hoidetaan. Tällainen rajoituksiin ja kieltoihin perustuva lainsäädäntö edustaa juuri sellaista mennyttä maailmaa, josta meidän pitäisi päästä eroon. Perusongelma pitäisi korjata eikä yrittää säädellä tällä tavalla fiilaamalla ja puleeraamalla yksityiskohtia.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Aloitteessa puututaan erittäin tärkeään asiaan. Esimerkiksi viime eduskunnan aikana erityisesti Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto lähestyi ainakin sosiaali- ja terveysvaliokuntaa ja varmasti myös työasiainvaliokuntaa näissä kysymyksissä, joita aikaisemmissa puheenvuoroissa on tuotu esiin.

Niitä tunnettuja ravintolaliikkeitä, yhtiöitä, Helsingissäkin on, joiden sisälle on muodostettu yhtiöitä, joissa henkilökuntaa voidaan siirtää yhtiöstä toiseen, ilman että henkilö itse tietää. Tarkoituksena on, että kierretään sosiaaliturvan

saamisen aikarajoja, niin että henkilö putoaa sosiaaliturvan ulkopuolelle. Työnantaja ei joudu maksamaan maksuja. Tästä on muodostunut yhä suurempi ongelma. Tietysti voi olla yksi ratkaisu ongelmaan tämä, mistä lakialoitteessa on kysymys.

Kaiken kaikkiaan tämä vaatisi nyt hallitukselta yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa pikaisia toimenpiteitä, koska tämä on suomalaisen sosiaaliturvan ja hyvinvoinnin eräs hyvin merkittävä uhka. Tässä mielessä hallituksen, ja kun asia tulee tietysti asianomaiseen valiokuntaan, valiokunnankin pitää ryhtyä asian vaatimiin toimenpiteisiin. Erittäin tärkeä aloite!

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Toitean tyydytyksellä, että ed. Vehkaoja on uudistanut lakialoitteen, joka jo viime kauden aikana oli esillä. Toivottavasti kohtalo tälle asialle on parempi kuin viimeksi. Porvarihallitus ei asiasta ollut kiinnostunut.

Edelleen on hyvä, että sosialidemokraatit aloitteen allekirjoittamalla kantavat huolta yleensä työsopimuslain uudistamisesta ja työntekijöiden asemasta. Monestihan on nimenomaan niin, että eräät työnantajain järjestöt, muun muassa Liiketyönantajain Keskusliitto, eivät halua työehtosopimuksiin tiettyjä asioita. Ainoa keino työntekijöiden eduksi on silloin, että ne pyritään saamaan työsopimuslakiin, jolloin niitä on noudatettava.

Ihmetyttää, että ed. Tarkka tällaisen asian, kipeän epäkohdan, osalta ryhtyy taivastelemaan tulevaisuuden Suomea. Meidän on nyt hoidettava sitä asiaa, että 500 000 työtöntä saisi töitä porvarihallituksen jäljiltä.

Edustajat Kiljunen ja Väistö merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Tiusanen: Rouva puhemies! Kyseessä on hyvin tärkeä asia ja myös eduskunnalle. Nimittäin tässäkin salissa olemme kuulleet varsin amerikkalaisia äänenpainoja siihen suuntaan, että pitäisi päästä Suomessakin tilanteeseen, joka on Yhdysvalloissa, maahan poljettujen palkkojen tasoon, työnantajan melko pitkälle ulottuvaan mielivaltaan.

Mitä tulee työvoiman vuokrausta harjoittaviin yrityksiin, tiedän, että varsin monet niistä ovat, niin kuin on todettu, olleet työtuomioistui-
messä ja saaneet langettavia tuomioita siitä, mi-

ten ne kohtelevat omaa työvoimaansa, jonka ovat palkanneet vuokraustoimintaan.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Kun ed. Tiisanen viittasi Amerikan-malliin, selvyyden vuoksi on todettava, että keskustan ryhmäpuheenvuorossahan Esko Aho mainitsi tämän Amerikan-mallin todeten nimenomaisesti, että Suomelle Amerikan-malli, halpatyömalli, matalapalkkojen malli, ei käy, vaan meidän on pureuttava näihin ongelmiin toista kautta.

Minusta aloite puuttuu sinällään ilmiselvään ja kipeään ongelmaan. Aika tärkeää olisi pohtia sitä, minkä takia tällainen ongelma on syntynyt. Aloitteen tekijät viittaavat erääseen kysymykseen, siihen että tällä toiminnalla on tarkoitukseen vapautua työnantajamaksuista. Näin varmasti on, ja tällainen ilmiö on päässyt syntymään. Mutta kun laajemmin taustaa arvioi, tämän ilmiön ikään kuin vastine, toinen saman tyyppinen ongelma, ovat yritysten pilkkoutumiset ja tällaiset järjestelyt, joihin ed. M. Koskinen puheenvuorossaan viittasi.

Mielestäni, ennen kuin tällaiseen yksittäiseen ongelmaan haetaan vastausta bunkkeroimalla yksi asia lailla kuntoon, tärkeämpää ja välttämätöntä on puuttua itse siihen taustaan, miksi tällainen ongelma on päässyt syntymään. Se kyllä merkitsee sitä, että työelämän pitää pystyä joustamaan muiltakin osin sillä tavalla, että tällaisia kiertoteitä ei käytettäisi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ei pitänyt mitään puhumani, mutta kun ed. Vähänäkki avasi sanaisen arkkunsa ja oli kiinnostunut työllisyydestä, totean ed. Vähänäkille, että tekkää sellainen aloite, jolla kielletään metallin työpaikoilla ylityöt, niin sieltä löytyy 50 000 työpaikkaa. Missä se teidän solidaarisuutenne on nyt? Tehkää sellainen aloite, mutta kun ette uskalla tehdä!

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Useinhan on niin, että paras on hyvän vihollinen. Minusta on aika erikoista kuvitella, että me voisimme riittävän nopeassa tahdissa uusia koko sosiaaliturvalainsäädäntömme kaikkine aukkoineen. Lakialoitteessa on etsitty nyt kohtalaisen nopeaa keinoa tämän pulman poistamiseksi. Se jättää vieläkin jäljelle tietysti kaikki yritykset korjata sosiaaliturvaamme ja lainsäädäntöä niin, että muikin kuin kokoaikainen työ tulisi siinä kattavasti huomioon otetuksi. Olisi varmasti aiheellista siirtyä esimerkiksi kaikista palkoista

kannettaviin maksuihin eikä tehdä mitään keino-tekkoisia rajoja, jotka koskevat työaikaa tai työpalkkaa. Haluan alleviivata sitä, että tämä lainsäädäntöremontti on aivan toista luokkaa suuruusluokaltaan kuin nyt esitetty ehdotus, jolla voitaisiin kuitenkin pahimmat epäkohdat erittäin nopeasti poistaa.

Ed. S. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Mielienkiinnolla kuuntelin keskustelua enkä kaikkein vähiten sen vuoksi, että tunnen probleeman ja tiedostan sen, mutta sanon, että tätä kysymystä lähestytään nyt hieman oudolla tavalla sen vuoksi, että Suomihan on varmasti tänä päivänä Euroopassa kaikkein heikoimmin kehittynyt maa säännöstönsäkin osalta, miten epätyyppisiä työsuhteita maassa voidaan toteuttaa, kehittää, mikä on hyvin vallitseva kehitystrendi kaikissa markkinatalousmaissa tänä päivänä.

Meidän lainsäädäntömme laahaa perässä tässä asiassa kovin paljon, ja sitä lähestytään tällaisilla ratkaisuilla, jotka oikeastaan jäykistävät sitä asiaa. Epäkohta on kieltämätön ja selvä, mutta epätyyppisten työsuhteitten aikaansaaminen Suomessa olisi työllisyyden kannalta erittäin tärkeää. Nyt on kysymys sellaisesta aihealueesta, jolla ymmärtääkseni kuitenkin ei ole sillä tavoin työttömyyden kanssa mitään tekemistä, kuin ed. Vähänäkki puheenvuorossaan viittasi, sillä tämä on tyypillisesti opiskelijoiden iltahommaa, kotirouvien iltahommaa, jotka puhtaasti keikkaluonteisesti tekevät työtä ja joitten pitääkin saada tämän tyyppistä työtä tehdä. Sitä ei pidä heiltä kieltää ja ottaa sitä mahdollisuutta pois, mutta toinen puoli on se, että sosiaalisen turvajärjestelmän täytyy tietysti olla myös oikeudenmukaisesti hoidettu.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa puhemies! Haluaisin tuoda keskusteluun yhden uuden näkökulman. Ne työt, joita vuokrausfirmat teettävät, ovat tyypillisesti naisten työtä. Ne ovat kuitenkin erittäin korkeasti koulutettuja työaloja, joilla myös ammattikorkeakoulutusta on. Ravintolalan lisäksi siivousala on sellainen ala, jolla käytetään tätä. Ei ole kyse pelkästään kotiäitien ja opiskelijoiden työstä, vaan on naisten ammattityöstä kyse. Tämä on epäkohta, joka tulee ehdot-

tomasti nopeasti poistaa, niin että myös tämä työ on samanlaisen sosiaaliturvan piirissä kuin meillä yleensä muukin työ.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Ed. Kanervalle haluan huomauttaa, että aivan varmasti on paljon muitakin kuin kotirouvia tai opiskelijoita, niitä jotka eivät tee näitä töitä huvikseen. Näin ollen tämän merkitys ei ole ihan niin pieni kuin ajatellaan haluten vähätellä sitä. Sosiaaliturvamaksujen kiertäminen on yleistynyt, ja se on huolestuttavaa, koska työntekijät välttämättä itse eivät edes tiedä, että menettävät sosiaaliturvansa. Heidän sosiaaliturvansa ei kerry lainkaan.

Olisi nyt vähintäänkin kohtuullista, että kun työntekijä tulee työhönsä, hän tietää, mikä firma hänelle palkkaa maksaa ja mihin firmaan hän työsuhteessa on, kun hän kuitenkin saattaa jatkaa juuri sitä samaa työtä, jota hän on tehnyt jo ehkä puoli vuotta yhtäjaksoisesti. Tällainen kiertäminen myös tältä puolelta pitäisi saada loppumaan.

Mitä sanotaan työaikajoustoista ja muista, ei lainsäädäntö aseta niihin juuri minkäänlaisia rajoituksia. Se asettaa ylärajoja mutta ei alarajoja edes tunnista. Ylöspäin tehdään työaika, on 11 tunnin työviikkoa, on 1—2 tunnin työaikoja. Siis näitä on todella paljon, ja näistä juuri on syntymässä tällainen pienipalkkaisten ihmisten luokka tähän maahan, jotka eivät tule toimeen siitä huolimatta, että he tekevät työtä säännöllisesti. Mielestäni työn kannustavuus ja mielekkyys perustuu siihen, että siitä työstä saavuttaa myös kohtuullisen toimeentulon.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Kanerva siitä, että räjähdysmäisesti noussut epätyyppisten työsuhteiden määrä on ollut paljon nopeampaa kuin niiden rinnalla kehittynyt sopimuslainsäädäntö. Tästä voimme varmaan olla samaa mieltä, ja on hyvä, että esimerkiksi tulosopimuksen yhteydessä puututaan eläke-etujen kertymisen osalta turvallisuuteen, joka koskee epätyyppisiä, lyhytaikaisia työsuhteita. Mutta eihän tämä sitä poista, että ne pitää saada kuriin, jotka keinottelevat ja kiertävät lakia tässä yhteydessä näillä epätyyppisillä työsuhteilla tai työvoimanvuokrausfirmoilla, eli nämä ovat kaksi eri asiaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

5) Lakialoite laiksi sairausvakuutuslain 19 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 22/1995 vp (Vehkaoja ym.)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Tämänkin lakialoite on nyt toista kertaa esillä eduskunnassa. Kysymys on erään, kuitenkin hyvin kohdalokkaan, väliinpuotoamisen estämisestä. Aloitteessa ehdotetaan, että sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa voitaisiin harkinnan mukaisena maksaa myös yli 300 päivää esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa työeläkepäätös on tekeillä mutta ei ole ehtinyt valmiiksi.

Tähän on monia perusteluja. Jokainen kansanedustaja ensinnäkin tietää sen seikan omista yhteyksistään, että tällaisia kansalaisia on uskomattoman paljon, jotka 300 päivän jälkeen ovat täysin tyhjiillä, eivät tiedä, mihin suuntaan elämä kuljettaa.

Tämä on sitäkin erikoisempaa tietysti, kun mietitään sitä seikkaa, että jotta ylipäätään voi saada 300 päivän sairauspäivärahan, sellaisen henkilön sairauden tila ja sairauspäivärahan tarve on tutkittu erittäin huolellisesti. Kun sairauspäivärahan saaja hakee työkyvyttömyyseläkettä sitten, tämä asiahan on oikeastaan Kansaneläkelaitokselle jo täysin tuttu. Hänet on vähintään yhden kerran, mutta usein 300 päivän aikana jo useammankin kerran todettu työkyvyttömäksi.

Eläkehakemuksen vastaanottovaiheessa olisi mahdollista todeta, ettei hakemus ole selvästi vailla perusteita. Jos hakija osoitetaan lisätutkimuksiin 300 päivän aikana, tämä on jo sinällään kannanotto siihen, että työeläkehakemukselle mielestäni on asiallisia perusteita. Näin ollen, jos tällainen jatko aika myönnettäisiin 300 päivän päälle näissä tapauksissa, kun työeläkehakemus on laitettu vireille, ei kuitenkaan käytännössä syntyisi paljonkaan sellaisia tilanteita, joissa sairauspäivärahan maksamista eläkkeen käsittelyajalta voitaisiin käyttää väärin.

On oikeastaan erittäin omalaatuista, että kun ihminen todetaan täysin työkyvyttömäksi 300 päivää, niin sitten kun tulee se 301. päivä, niin yhtäkkiä ajatuksen sisältönähän on silloin se, että hän olisi ikään kuin työkykyinen. Nimittäin

hänen mahdollisuutensaahan on sitten hakeutua työvoimatoimistoon, ja työvoimatoimistonhan tulisi hyväksyä aidoiksi työnhakijoiksi ainoastaan sellaiset henkilöt, jotka myös pystyvät ottamaan työtä vastaan.

Me tiedämme, että tällä raja-alueella on nyt jouduttu puliveivaamaan, koska ei suomalaisessa yhteiskunnassa tietenkään voida ilman syyperusteista turvaa tällaista ihmistä kokonaan jättää. Mutta minusta on väärin heittää häntä työvoimatoimiston tilastoihin ja tilille, kun esimerkiksi hänen asiallinen sairaudentilansa ei ole mihinkään muuttunut ja hän ehdottomasti kuuluisi sinne sairaiden joukkoon ja hänen turvansa tulisi sieltä myös maksaa.

Kun tätä asiaa on jo Kansaneläkelaitoksen piirissäkin alustavasti selvitelty esimerkiksi kustannusvaikutustensa johdosta, on voitu nähdä, että jos tällainen muutos voitaisiin sairausvakuutuslakiin tehdä, sen nettovaikutus olisi ainoastaan 5 miljoonaa markkaa. Bruttovaikutus eli vaikutus tavallaan yhdellä kertaa ilman, että tase on loppuun käsitelty, on 40 miljoonaa. Mutta näistä ihmisistä pääosa todellakin hakemuksen käsittelyyn ja valitusten jälkeen kuitenkin tulee päätyämään eläkkeelle. Kysymys on siis vain siitä, kuka kantaisi tästä kysymyksestä vastuun, ja mielestäni tämä vastuu tulee kantaa.

Tässä ei siis ehdoteta sellaisten henkilöiden osalta 300 päivän sairauspäivärahaikauden jatkamista, jotka eivät ole tehneet ennen aikaista työeläkeanomusta. Näin ollen se joukko, jota tämä todellakin koskisi, ei millään suurella määrällä tuottaisi ongelmia näinä ankeina aikoina. Voidaan oikeastaan sanoa, että kustannukset samalla siirtyisivät osittain pois myös työvoimahallintoa rasittamasta.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Tämä ed. Vehkaojan esille otta- ma ongelma on itse asiassa jo sosiaali- ja terveysministeriössä ollut tietenkin pitkään tiedossa ja juuri olemme antamassa lakiesitystä, joka perustuu ns. Puron paketin työeläkesopimuksen pohjalta aktivoivaan järjestelmään. Järjestelmä olisi sellainen, että kun työntekijä on hakeut- massa eläkkeelle, hän tulee kuntoutusjärjestel- män pariin, jolloin hän alkaa saada kuntoutusra- haa, jota maksetaan niin kauan, kunnes asia on selvinnyt. Joko hän on kuntoutunut työkykyi- seksi tai sitten hänelle myönnetään eläke. Tämä on koko hallituksen aktivoivan, työhön kannus- tavan politiikan linjan mukainen ratkaisu, ja se on myös työntekijän kannalta erittäin oikeuden-

mukainen järjestelmä. Hänen tilanteensa selvit- tään perin pohjin ja katsotaan, onko mahdolli- suus kuntoutukseen, ja jos ei ole, niin silloin hän tulee saamaan eläkkeen eikä tule tätä epävarmaa aikaa, jolloin ei tiedä, tuleeko rahaa mistään. Tämä on vähän yleiseurooppalaisempikin käy- täntö, joten siinä mielessä olemme menossa ihan kansainvälisesti oikeaan suuntaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Rouva puhemies! Tämä lakialoite oikeastaan ministeri Mönkä- reen puheenvuoron jälkeenkin tuntuu hyvin pe- rustellulta ja tärkeältä. Varmasti olemme itse kukin kohdanneet näitä tapauksia, jotka ovat varsin murheellisia ja hankalia niiden ihmisten kohdalta, jotka ovat joutuneet tähän tilanteeseen. Ministeri totesi, että Puron työryhmän pa- kettiin tämä sisältyy. Minä pelkään, että se on aika iso paketti, jota käsitellään hyvin pitkään ja siinä voi olla erilaisia ongelmia vielä jopa ehkä hallituksessa, ainakin täällä. Siinä mieles- sä lämpimästi kannatan tätä ed. Vehkaojan te- kemää lakialoitetta ja totean, että tämä nykyi- nen systeemi on todella eläkepäätöstä odotta- van kannalta tavattoman jäykkä. Tämä muutos näin toteutettuna toisi siihen aika järkevällä ta- valla kohtuullisen ratkaisun. Tämä määrä on sidottu kansaneläkelain mukaiseen täysimääräi- seen kansaneläkkeeseen eli summa on kohtuul- linen ja se olisi harkinnanvarainen. Toisaalta regressimenettely turvaisi sen, että lopullisesti kustannukset tästä järjestelmästä eivät olisi to- dellakaan kovin suuret.

Uskon, että meidän eduskuntaryhmämme hy- vin lämpimästi kannattaa tätä ja toivoo, että joka tapauksessa sosiaali- ja terveystieteiden tämän lakialoitteen ottaisi käsittelyyn ja toisi mahdolli- simman pian myönteisen esityksen isoon saliin hyväksyttäväksi.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Hyvin tärkeä asia, ja itsekin potilaita paljon hoitaneena ja eläkepapereita kirjoittaneena pahoittelen, ettei tätä asiaa aikaisemmin ole pystytty eduskunnan tai Kelan taholta sen jälkeen ratkaisemaan. Tä- mähän koskee monia muitakin kuin vain eläke- keelle siirtyviä. Silloin kun sairauspäivärahat ovat sairauden vuoksi loppuneet, monien vuosien aikana ongelma on ollut se, että potilaalle olisi sitten pitänyt kirjoittaa pitkä, noin vuoden mittainen, työkyvyttömyysarvio sen jälkeen, ja tähän ei lääketieteellisesti tai realiteetteja vas- taten ole ollut mahdollista tai tämä ajattelu ei ole ollut realiteettien kanssa yhtäviivaista. Ehkä

kuukausi olisi tarvittu eläkesidonnaista tuloa, ja sitten potilas olisi ollut taas työkykyinen.

Viitataan myös siihen, että työkyvyttömyyseläkehakemuksethan ovat vähentyneet — painotan: vähentyneet — 90-luvun alun jälkeen, mutta niiden hylkäysmäärät ovat lisääntyneet. Tämä on hyvin merkittävä asia, ja yksityisten työeläkelaitosten osuus hylkyprosentissa on hyvin merkittävä. Toivoa sopii, että heidän päätöksensä olisivat vieläkin enemmän yhtä jalkaa Kansaneläkelaitoksen ratkaisujen kanssa.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Tapasin tällaisia henkilöitä paljon edellisessä työpaikassani työttömyyskassassa, henkilöitä jotka oli laitettu sinne ikään kuin työttömiksi työnhakijoiksi sen jälkeen, kun he eivät olleet saaneet eläkettä. Nämä olivat todella vaikeita tilanteita. Yksikin tuli kerran kävelykeppien kanssa sinne, ei todellakaan ollut työkykyinen henkilö.

Yksi ongelma on se, että työvoimatoimistoilla on velvollisuus tehdä näille henkilöille jotakin. Heillä on velvollisuus tehdä suunnitelma, miten heitä kuntoutetaan tai laitetaan työkokeiluun. On sellaisia ihmisiä, jotka eivät edes työkokeilussa pystyneet olemaan yhtä päivää pitempään eli ovat aivan selvästi työkyvyttömyyseläkkeen tarpeessa.

Jos kuntoutusmahdollisuuksia lisätään, ne voivat ehkä joidenkin ihmisten kohdalla tuoda ratkaisun. Mutta jos eläkkeellepääsy jatkossakin on yhtä tiukkaa kuin tällä hetkellä, ongelma tulee jatkumaan. Kannan lämpimästi tätä lakialoitetta.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Hallitus on nyt ratkaisemassa tätä ongelmaa työeläkelainsäädännön eikä sairausvakuutuslainsäädännön kautta. Tässä on yhtäläinen linja, jolla pyritään kaikessa tämän tyyppisissä asioissa, kun ollaan päättämässä siitä, onko työntekijä jo siinä kunnossa, että hänen kuuluisi saada eläke, yksilölliseen ratkaisuun ja perusteelliseen tutkimukseen.

Olellaista on se, että eläkkeenhakijalle tai potentiaalille työntekijälle tulevaisuudessa maksetaan tältä odotusajalta se turva, joka hänelle maksettaisiin, jos hän olisi työelämässä tai eläkkeellä. Tähän haetaan juuri perusturvallisuus hakijan kannalta, ettei tule väliinpuotoamista.

Minusta tämä työeläkelainsäädännön kautta tapahtuva asia on hyvä keino, jolloin aktivoiva toimenpide kohdistuu koko ympäristöön, siihen että kuntoutus- ja tutkimuspalveluja täytyy olla

ja niiden laatu kehitetään sellaiseksi, että ne vastaavat aikaa.

Katsoisin, että esitys, joka tulee jo ensi viikolla hallituksesta, antaa teille mahdollisuuden hyvin pian päästä asiaan puuttumaan. Siinä mielessä toivon, että ed. Kankaanniemi katsoisi esitystä myötämielillä. Ei esitystä tarvitse täällä kuukausia pyörittää.

Ed. L a a k s o : Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Mönkäre, pelkään sitä, kun olen tutustunut Puron työryhmän työn lähtökohtana olevaan ajatukseen, jonka keskeisenä tavoitteena on se, että työkyvyttömyyseläkkeiden määrää pienennettäisiin, että syntyy tilanne, että myös kuntoutuksesta on tulossa ikään kuin uusi väline, jolla evätään työkykynsä menettäneiltä työkyvyttömyyseläke.

Te puhuitte, että ratkaisu on aina yksilöllinen. Kun lääkäri tutkii potilaansa ja toteaa hänet työkyvyttömäksi ja kun näin tekee näissä tapauksissa vielä useampi lääkäri, eikö tämä ratkaisu ole todellakin yksilöllinen? Outoa on vain se, että yksityiset eläkevakuutusyhtiöt näkemättä potilasta ja tutkimatta häntä toteavat, että on työkykyinen.

Ongelma asiassa on se, että esimerkiksi tällä hetkellä monet eivät jätä työkyvyttömyyshakemusta lainkaan, koska tietävät, että vaikka laki ei ole muuttunut, niin lain tulkinta on kuitenkin kiristynyt. Jollei ole pää todellakin toisessa kainalossa, työkyvyttömyyseläkkeelle ei pääse. Se vaara nähdäkseni tässä on nyt myös tulevaisuudessa, että kuntoutuksen verukkeella, sinänsä aivan oikean ja välttämättömän asian verukkeella, voi syntyä sellainen tilanne, että on vielä nykyistakin vaikeampi päästä työkyvyttömyyseläkkeelle.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Jokaiselle käytännön lääkärille ovat täysin tuttuja kaikki ne argumentit, jotka ed. Laakso toi esille. Mutta en usko, että yksikään työntekijä vastustaa mahdollisuutta, että hänen tilanteeseensa syvennyttäen yksilöllisesti. Ei lääkäri, joka kirjoittaa ensimmäisen lääkärinlausunnon, voi tietää kokonaisuutta.

Meillä on aika hyvin järjestetty työeläkepäätöksen myöntäminen siinä mielessä, että siinä otetaan myös työnkuva huomioon. Se, että se järjestelmä ei aina toimi, on ihan totta. Olen itse nähnyt käytännön lääkärinä mielestäni epäoikeudenmukaisia hylkypäätöksiä. Mutta me pyrimme juuri siihen, että nyt tutkitaan kunnolla,

onko henkilö työkykyinen vai kuntoutettavissa. Voi olla joskus todella suuri ilo, että voi vielä päästä työelämään, mutta suuri oikeus on se, että turvallisesti voi odottaa päätöstä talouden horjumatta ja uskoa siihen, että asiaan on kunnolla syvennytty.

En näkisi asiassa nyt mitään suuria peikkoja. Meillä jäävät kaikki muutkin järjestelmät edelleen voimaan. Yritetään nyt löytää sellainen, joka olisi oikeudenmukainen. Voi olla, että eläkepäätöksiä tuleekin enemmän, kun yhteiskunta velvoitetaan tutkimaan jokainen eläkkeelle pyrkivä, sitä tarvitseva, kunnolla. Voihan olla, että käytäntö oikenee ja väärät arvioinnit, joita ed. Laakso arvelee tulleen päätöksentekovaiheessa, poistuvat tätä kautta, kun jokainen on tutkittu kunnolla.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Minäkin jonkin verran tunnen asiaa, koska olen 23 vuotta ollut Kelan paikallistoimiston johtajana ja tiedän, että ongelma on olemassa.

Uskon, että esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen hallinnossa on laaja yksimielisyys siitä, että lakeja täytyisi laajemmissa kokonaisuuksissa käsitellä. Kun ministeri Mönkäre toi asian esille ja lupasi, että lähiaikoina tämä on tulossa, se olisi tarkoituksenmukaista. Yleensä tipottelu ja pienten osauudistusten tekeminen häiritsee merkittävästi juuri virkamiesten ja viranomaisien työtä ja sillä tavalla hankaloittaa joustavaa, hyvää hallintoa.

Kannatan kyllä asiaa, mutta näkisin tarkoituksenmukaiseksi sen, että hallitus nyt kokonaisuutena asian käsittelee. Kun ajatellaan lakiehdotusta, hallituksen aikomuksia ja hallitusohjelmankin suunnitelmia, siis eläkevähenteisyyttä, ja sitä, mihin ministeri Mönkäre viittasi sanoessaan, että asiaa ollaan ratkaisemassa muutoin kuin kansaneläkejärjestelmän kautta, niin tässä on selvää ristiriitaa. Toivoisin hallituksen selvittävän tämän, ja kun lupaus oli, että nopeasti lakiehdotus tulee, niin silloin päästään tässä ei niin suuressa mutta tärkeässä asiassa monien kohdalla eteenpäin.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Ministeri Mönkäre esittämä ajatus ja tämä malli on varmasti puolustettavissa. Itse tervehdin sitä ihan myönteisenä asiana. Kuitenkin on sellainen mahdollisuus, että potilas ikään kuin yrittäisi työntää johonkin kuntoutusputkeen vastoin realiteetteja; siitä tietysti me lääkärit olemme yksimielisiä, ettei tällainen voi olla järkevää eikä sii-

hen ole mahdollisuuksia. Uskon, että kaikki muutkin kansanedustajat tähän yhtyvät.

Sitten tämän hetken todelliseen tilanteeseen: Varsin monet potilaathan on kuntoutettu, ja heillä on kuntoutuslaitoksen lääkärinlausunto, heillä on kuntoutusyksikön lausunto omasta sairaanhoitopiiristään, heillä on kahden kolmen spesialistin lausunto, heillä on omalääkärin lausunto, ja siitä huolimatta tapahtuu näitä hylkyjä. Niin kuin totesin, hylkyjen määrä on lisääntynyt tämän laman aikana, vaikka työkyvyttömyyseläkehakemukset ovat vähentyneet, siis vähentyneet. Aikaisemmin tässä salissa esimerkiksi ministeri Andersson on kiinnittänyt huomiota siihen, että työttömyyskortistossa on koko joukko sairaita ihmisiä, jotka eivät kuulu sinne. Tämänkin vahvistaa sitä, että ministeri Anderssonin huomio osuu oikeaan.

Vielä haluaisin sanoa ministeri Mönkäreeseen mainitsemaan lähtökohtaan, mitä ministeriössä viedään eteenpäin, että sitä tukee toki se, että on hyvin paljon myös sellaisia eläkelausuntoja, jotka on tehty niin sanotusti huittaisten. Siinä on todettu B-lausunnon kohta, että potilas ei ole työkykyinen ja sillä siisti. Tällaisen paperin kanssa kun laitetaan potilas tähän prosessiin, Kelan päivärahalle ja eläkettä hakemaan, se on kyllä vastuuton tilanne ja potilaalle hyvin hankala. Eli kyllä hyvin usein on jätetty tämä kuntoutuksen huomiointi liian vähälle.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Tämä työeläkelainsäädännön lakipaketti, joka nyt on tulossa eduskunnasta, ei nyt ole mitään tipoitain tulevaa lainsäädäntöä. Siellä on sellainen viiden senttimetrin pino, joka on valmisteltu Puro-paketin pohjalta, ja kyllä siitä aikamoinen kokonaisuus saadaan yhdistettynä muihin eläkeuudistuksiin, jotka hallitusohjelmassa ovat.

En yhtään kiistä sitä, etteikö voisi olla tulevaisuudessa syytä tutkia myös sairausvakuutuslain tämä pykälä, johon ed. Vehkaoja esitti muutosta. Täytyy katsoa asiat niin, että tulee hyvä tulos.

Ed. Tiusasen asiaan: Me tiedämme lääkäreinä kumpikin, että selvät tapaukset ovat selviä tapauksia. Jos on tehty kunnollinen lääkärinlausunto, konsultoitu erikoislääkäreitä, tehty hoitokokeilut ja sitten se verbaalisesti hyvin vielä todistuksessa esitetään, niin eläke tulee. (Ed. Laakson välihuuto) Ei siinä ole epäselvää. Ongelmat ovat — anteeksi, ed. Laakso, en kuullut, mihin pitäisi vastata — mutta ongelmat tulevat niissä asioissa, jotka ovat epäselviä. Kai jokainen käy-

tännön lääkäri tietää, miten kurjaa on, kun oma potilas saa hylkypäätöksen asiassa, jossa itse on ollut sitä mieltä, että eläke kuuluisi saada. Nämä ovat niitä asioita, jotka meidän täytyy yrittää entistä paremmalla selvityksellä etukäteen hoitaa niin, ettei potilaille tai tälle hakijalle tule sitä ongelmaa eikä taloudellista riskiä. Siihen tähtää se lakiesitys, joka on tulossa nyt hallituksesta.

Ed. Vehkaoja : Arvoisa puhemies! Kun täällä tuotiin esiin, että hallituksen esitys on tulossa, tietysti vähän kutkuttaa jo tässä vaiheessa saada vähän selville, onko esityksessä kaikki ajalliset enimmäismäärät otettu pois. Esimerkiksi kun sairausvakuutuslaissa puhutaan 300 päivästä, onko se pää siellä toisessa esityksessä auki.

Sitten sanoisin, että vähän syntyi tämän keskustelun kuluessa sellaista käsitystä, niin kuin 300 päivän aikana ei mitään tarvitsisikaan tehdä. Kyllä minulla on ollut se käsitys, että nykyisetkin 300 päivää on ollut tarkoitus kuitenkin käyttää myös kuntoutuksen hyväksi. Siinä mielessä voitaisiin ehkä tässä keskustelussa puhua myös siitä, että 300 päivää on aika pitkä aika esivaiheena odottaa työkyvyttömyyseläkettä.

Sitten sanoisin, että kun kuntoutuksen määrärahat ovat kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla heikentyneet, niin miten paljon näillä toiveilla, vaikka lakia muutetaan, voidaan asiallisesti vastata tähän tärkeään kysymykseen, joka on tänään otettu esille. Ehkä tässä on vielä tilaisuus kuulla ministeri Mönkäreen kommentteja tähän kohtaan.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre : Arvoisa puhemies! Tälle kuntoutusrahalle ei ole olemassa kattoa siinä mielessä, että tämän toimenpiteen pitää johtaa tulokseen: joko — tai. Asiakasta ei jätetä heitteille. Se oli vastaus siihen ensimmäiseen osaan.

Tämän nykyisenkin 300 päivän aikana tietenkin täytyy käyttää niitä kuntoutus- ja tutkimuspalveluja, joita on, mutta ongelma on se, että eläkepaperin kirjoittava ensimmäinen lääkäri ajattelee, että tämä asia on niin selvä, ettei tähän tarvita muuta, tämä tulee menemään hänen lausunnollaan läpi. Kun on se realismi todellisuudessa, että eläkettä ei tulekaan, niin asiakas on joutunut väliinputoajaksi. Sitten hänet ohjataan mahdollisesti kuntoutustutkimukseen, koska asia on osoittautunut ongelmalliseksi. Mutta yksi ongelma on se, että meillä kynnyksistä päästä kuntoutukseen on ehkä hieman liian korkea. Kaikkea ei osata käyttää eikä ole riittävästi näi-

den käytännön toimijoitten tiedossa, että tämä olisi nyt se tapaus, jossa pitäisi aktiivisesti lähteä tuoppamaan kuntoutustutkimukseen.

Ed. Manninen : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaoja on tehnyt lakialoitteen todella tärkeästä asiasta, mutta toteaisin tässä yhteydessä, että tähänkin liittyy tiettyjä ongelmia. Ensimmäisiä on esimerkiksi se, että nyt hallitus on ilmoittanut poistavansa alimman sairauspäivärahan kokonaan niiltä, jotka eivät ole työelämässä sillä hetkellä tai lähiaikoina olleet. Kuka näille maksaa sen sairauspäivärahan? Heilläkin voi olla työhistoriaa, hekin voivat anoa eläkettä, heidän sairauspäivärahaansa voidaan kyllä jatkaa, mutta sairauspäivärahaa he eivät tule saamaan.

Sitten ed. Tiusanen totesi, että erityisesti nämä yksityiset laitokset hylkäävät anomuksia ja sen vuoksi yhteismenettelyä Kelan kanssa pitäisi lisätä. Hallituksen linjahan on täysin päinvastainen. Kun Kelan perusosa tulee eläkevähenteiseksi, tulee satojatuhansia uusia ihmisiä, joiden osalta vain yksityiset laitokset käsittelevät eläkehakemukset. Toivottavasti tämä kuntoutuslinja kuitenkin toisi tähän parannusta, mutta epäilen kyllä että sekään ei tule sen toimivammaksi kuin nykyinenkään järjestelmä.

Mutta siinä mielessä olemme täällä oppositiossakin iloisia tästä ed. Vehkaojan aloitteesta, että tämä poikkeaa selvästi hallituksen yleisestä linjasta, jonka tarkoituksena on kaikessa näiden etuuksien osalta karsia niin, että ihmisiä siirtyä ja siirretään entistä enemmän kuntien toimeentuloluukulle. Tämä on päinvastainen pyrkimys, ja tässäkin mielessä voimme sitä mielihyvin kannattaa.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre : Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan aloite ei poikkea hallituksen linjasta, vaan minä olen tässä esittänyt toista ratkaisumallia samaan tavoitteeseen päästäksemme, ja totta kai hallituksen linja on taata sairaalle ihmiselle toimeentulo hänen odottaessaan mahdollista eläkepäätöstä tai kuntoutumista työhön.

Mitä tulee minimipäivärahan poistamiseen, siitä on täällä jo useita kertoja keskusteltu. Siihen ollaan rakentamassa sellaista mallia, että jo aika pienellä työtulolla, esimerkiksi 5 000 markan tulolla, saa oikeuden pieneen päivärahaan. Eli sitäkin rakennetaan työhön kannustavaksi. Jokainen opiskelija, varusmies ja perheenäiti voi sitten miettiä, onko hänellä mahdollisuus olla sen ver-

ran työssä että saa oikeuden tuohon minimipäivärahaan. Minusta se on ihan järkevä ajatus. Se on sitten ihmisen omassa valinnassa, jos sitä aktiiviteettia löytyy. (Ed. Manninen: Jos työtä on tarjolla!) — No, nyt niitä töitä on löytynyt, esimerkiksi ansiosidonnaisen päivärahan kuuden kuukauden työjaksoa järjestettäessä, joten ehkä tähänkin löytyy sitten malleja, jolla tuo sairausvakuutusetuus saadaan aikaan. Ehkä perheen isät tai elättäjät voisivat ruveta maksamaan perheen äidille pientä tuloa jostakin, että syntyisi sosiaaliturvaa sillä tavalla. Mutta töitä on, ja se varmasti kannustaa oikeisiin päätöksiin.

Sitten vielä yksi huomio. Kelan ja yksityisten vakuutusyhtiöitten päätösten välillä ei ole mitään kovin suurta ristiriitaa. Olen sitä ihan tietoisesti yrittänyt selvittää ja saanut vastauksen, että ei voida sanoa, että linjassa olisi jokin ristiriita.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Jos ministeri Mönkäreeseen, kun hän nyt tätä mahdollista tulevaa lakiesitystä esittelee, toiveet toteutuisivat, me siirtyisimme kyllä jättimäisen askeleen sairaiden ihmisten elämäntilanteessa parempaan suuntaan. Toivotaan, että näin kävisi, mutta rohkenen epäillä hiukan ainakin. Kysyisinkin ministeri Mönkäreeltä: Millä aiotaan mahdollinen hyvä laki saada toimintaan, koska kuntoutuspaikoista on puutetta ja nyt valitettavasti Lipposen ensimmäisessä budjetissa esitetään esimerkiksi kuntoutusmäärärahoja leikattavaksi 100 miljoonaa markkaa? Pitää sitten varmasti kiireesti tuoda lisäbudjettiesitys tämän asian osalta.

Sitten vielä näihin hylkyihin. Kyllä on tosiasia, että tänä päivänä hylätään sellaisien ihmisten työkyvyttömyyseläkkeitä, joilla on siihen täydet perusteet. Hyvin usein itselleni tulee eteen tapauksia joissa on kovin monella tavalla sairaita ihmisiä, joille on tehty kaikki mahdolliset tutkimukset, on monen monen erikoislääkärin lausunnot siitä, että nämä ovat täysin työkyvyttömiä, on tehty kuntoutustutkimukset, on tehty ammatilliset kuntoutusselvitykset, kaikki mahdolliset. Mutta ikä on liian alhainen! Onpa jopa lääkäri sanonut, ei siis lausunnossa, vaan lääkäri sanonut potilaalle, että on kaikki mahdollisuudet eläkkeeseen, mutta ikää on liian vähän.

Tällaisia viidenkymppin kahta puolta olevia ihmisiä on tänä päivänä suomalaisessa yhteiskunnassa satoja ja taas satoja. Totta kai näin käy, että näitä hylätään. On myöskin yksityisten vakuutusyhtiöiden etu olla myöntämättä näitä eläkkeitä, koska totta kai silloin heidän menonsa

kasvaisivat. En tiedä ymmärsinkö ihan kaikkea, mitenkä ed. Vehkaojan esitys ja ministeri Mönkäreeseen esitys olisivat ristiriidassa, mutta haluan kyllä myös ed. Vehkaojan esitystä tukea.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Sen, miten yleensä lainsäädännöllä voidaan olemassa olevaa käytäntöä muuttaa, pitäisi olla selvää kaikille parlamentaarikoille. Ei meillä ole muuta mahdollisuutta kuin tehdä näitä muutosesityksiä, ja sen jälkeen on sitten yhteiskunnan tehtävä seurata, miten muutokset vaikuttavat käytäntöön. En näe ministerillä kovin paljon muita mahdollisuuksia kuin tehdä muutosesityksiä lainsäädäntöön.

Mitä tulee Kelan leikattaviin kuntoutusmäärärahoihin, niin 100 miljoonan markan määrärahanleikkauksista vain 20 miljoonaa markkaa kohdistuu harkinnanvaraiseen kuntoutukseen, joka saattaisi jollakin tavalla sivuta tätä, mutta ei käytännössä merkitse näitten rahojen leikkausta. Mutta Puron paketti eli työeläkesopimus sisältää ratkaisun rahoitusmallin. Työeläkevaroja tullaan suuntaamaan tämän laatuiseen kuntoutukseen. Näin työmarkkinajärjestöt ovat sopineet, ja hallitukselle se sopii hyvin. Me olemme siunanneet tuon sopimuksen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti vielä. Näistä lääkäriinlausunnoista täytyy todeta, että osa on tehty vajavaisesti, ja eräiden kohdalla tämä kuntoutus on ihan paikallaan. Mutta hyvin paljon on sellaisia lausuntoja, joissa todetaan käydyin läpi nämä kaikki, myöskin lääkinnällinen kuntoutus, ammatillinen kuntoutus. Kuntoutusyksikössä potilas on ollut ja kuntoutuslaitoksessa, joita paikkoja muuten Suomessa on liikaa eikä liian vähän, jos puhutaan paikkojen määrästä. Näitä hylkyjä tulee siitä huolimatta.

Vielä eräs huomio. Kelan toimistojen linjaus saattaa olla aivan kummallinen. Kaupunkipari Kotka — Hamina: Haminan Kelan toimiston linja on toinen kuin Kotkan sv-päivärahassa. Näin ollen voitaisiin todeta, että kuntoutusta tarvitaan, mutta nimenomaan silloin, kun siinä on tavallaan järkeä myös lääkinnällisesti ja potilaan edun kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysis-
tunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
